

Getuigenverhoren als aanloop tot een proces. Elementen uit het Mechelse strafdossier tegen Jan Schuermans, pastoor van Ename, in het midden van de zeventiende eeuw

Ludo Milis

Citer ce document / Cite this document :

Milis Ludo. Getuigenverhoren als aanloop tot een proces. Elementen uit het Mechelse strafdossier tegen Jan Schuermans, pastoor van Ename, in het midden van de zeventiende eeuw. In: Bulletin de la Commission royale d'histoire. Académie royale de Belgique. Tome 175, 2009. pp. 259-265;

doi : <https://doi.org/10.3406/bcrh.2009.1615>

https://www.persee.fr/doc/bcrh_0001-415x_2009_num_175_1_1615

Fichier pdf généré le 04/05/2018

In dit artikel worden enkele getuigenverklaringen uitgegeven die afgenomen werden van vrouwen betrokken in een seksueel schandaal in 1648. Naar aanleiding van de afkondiging van de Vrede van Münster had pastoor Jan Schuermans van Ename (bij Oudenaarde) een meisje verleid dat zwanger werd en een kind baarde. Het bleek dat hij nog andere vrouwen lastig had gevallen. Het schandaal leidde tot een proces dat voor de officialiteit van het aartsbisdom Mechelen werd gevoerd. De veroordeling die volgde, zou Schuermans levenslang blijven achtervolgen.

Abstract

In this article, the author publishes the statements of a number of women involved in a sex scandal in 1648. During the celebrations organised for the Treaty of Munster, Jan Schuermans, the vicar of Ename (near Oudenaarde), seduced a girl who became pregnant and gave birth to a child. An inquiry revealed that he had harassed other women and the scandal led to a trial held at the ecclesiastical court of the archbishopric of Mechelen. The conviction haunted Schuermans for the rest of his life.

Résumé

Dans cet article, l'auteur édite les témoignages de quelques femmes impliquées dans un scandale sexuel en 1648. Lors des fêtes organisées à l'occasion du Traité de Munster, Jan Schuermans, le curé d'Ename (près d'Audenarde), séduit une jeune fille. Enceinte, elle donne la vie à un bambin. Une enquête révèle qu'il avait importuné d'autres femmes. Le scandale aboutit à un procès devant l'officialité de l'archevêché de Malines. La condamnation encourue devait poursuivre Schuermans pendant tout le reste de sa vie.

Getuigenverhoren als aanloop tot een proces

Elementen uit het Mechelse strafdossier tegen Jan Schuermans, pastoor van Ename, in het midden van de zeventiende eeuw

door Ludo Milis

De bedoeling van deze bijdrage, de kritische uitgave van enkele getuigenverhoren uit een procesbundel, wil gewoon exemplarisch zijn.¹ Het betracht niet om belangrijke rechtshistorische kennis te verwerven, maar gewoon, door een voorbeeld, een inzicht te geven hoe een klein, godvergeten dossier toelaat om door te dringen in de mentaliteit van de tijdgenoot, in dit geval het midden van de zeventiende eeuw.

Godvergeten is trouwens ook niet helemaal terecht, in die zin dat we juist vijftien jaar geleden een boek aan het thema wijdden.² We gaven de teksten die hier nu volgen ook in bijlage uit, maar niet als kritische uitgave, dus niet volgens de voorschriften van de Koninklijke Commissie voor Geschiedenis. Die regels worden in deze korte bijdrage wel in acht genomen, voornamelijk ten aanzien van de modernisering van de interpunctie en het daaruit voortvloeiende gebruik van hoofd- of kleine letters.³ Ook werd de v waar nodig gemoderniseerd naar de u.

Ongetwijfeld is wat uitleg nodig om de context van de gebeurtenissen scherper te stellen. Het draagt er hopelijk toe bij om de teksten te duiden, nog eens, niet naar enige historische belangrijkheid op zich, maar naar het menselijke leed dat er schuil achter ging. De bronnen zijn

¹ Het is een van de bestuursleden van de Koninklijke Commissie voor Geschiedenis die me suggereerde deze teksten hier uit te geven, juist als 'exemplum'. Ik dank hem hartelijk voor de hint.

² L. MILIS, *De indiscrete charme van Jan Schuermans, pastoor van Ename (1645-1655)*. Antwerpen, Baarn, 1994, 157 pp. Na de publicatie hiervan kwamen nog andere bronnen aan het licht die het vervolg van Schuermans' levensloop hielpen reconstrueren. Dat mondde uit in: L. MILIS & V. LAMBERT, 'De indiscrete charme van Jan Schuermans, pastoor van Ename. 1645-1655. – Het vervolg', in: *Handelingen van het genootschap voor geschiedenis gesticht onder de benaming "Société d'Emulation" te Brugge*, 132, afl. 1-2, 1995, pp. 165-174. Uiteindelijk verscheen een Franse vertaling die van nog meer bronnen gebruik kon maken en dus ruim uitgebreider was dan de oorspronkelijke Nederlandse tekst: L. MILIS, *Le charme indiscret de Jan Schuermans, curé flamand du XVIIe siècle*. Traduit du néerlandais par Jacques Fermaut. Villeneuve d'Ascq, 2003, 190 pp.

³ http://www.kcgeschiedenis.be/nl/politique_edition/instruc_textes_histor.html.

een verwoording van een brok leven van simpele mensen die meedreven op de golven van de 'grote geschiedenis' enerzijds en meegesleurd werden door hun eigen lot, emoties en drift anderzijds. Pastoor Jan Schuermans is historisch een mooi voorbeeld van hoe de kanwielen van persoonlijk en publiek leven een raderwerk doen draaien... en vooral sputteren.

Hier dus een korte biografie van de man. Jan Schuermans werd geboren in Leuven in 1620. Hij studeerde er ook theologie. Gesteund door de Mechelse aartsdiaken Hendrik Calenus, een van de prominenten van de jansenistische beweging, krijgt hij een aanstelling als pastoor van Ename, parochie waarover de plaatselijke abdij het patronaatsrecht uitoefent. Hij is dan 26 jaar. In 1648 wordt de Vrede van Munster gesloten en dat wordt overal gevierd, ook in Ename en het nabije Oudenaarde. Maar in de roes van het feest verleidt de jonge pastoor een Oudenaards meisje. Het gevolg laat zich raden: ze is zwanger en baart een kind dat enkele dagen later overlijdt. Om het schandaal toe te dekken wordt een vervalst vaderschap in het doopregister van O.L.V. van Pamele ingeschreven. Roddel zorgt ervoor dat alles aan het licht wordt gebracht en 'Mechelen' – anders gezegd het kerkelijke gerechtelijke apparaat – komt in beweging. Dan blijkt dat Schuermans sinds zijn aantreden als pastoor al heel wat scheve schaatsen heeft gereden, of toch proberen te rijden, met vrouwen uit het dorp. De getuigenverklaringen die we hier uitgeven slaan daar juist op. Hij wordt na een lange procedure veroordeeld, wellicht tot vier jaar ballingschap, die hij – ook weer wellicht – in het bisdom Ieper doorbrengt, de 'burcht' van het jansenisme. Na afloop van zijn straf blijft hij in die streek. Hij duikt alleszins op in Duinkerke, net op het ogenblik waarop de stad en de omgeving verloren gaan voor de Spaanse Nederlanden. Hij vlucht naar het Land van Waas, maar keert uiteindelijk terug naar het poldergebied. Hij wordt pastoor van Avekapelle bij Veurne, waar hij in 1672 overlijdt.

Schuermans was een briljante belofte in zijn vroege jaren. Zijn 'misstap' heeft hem blijvend achtervolgd. Zijn kwalijke reputatie is hem parten blijven spelen. Het kerkelijk instituut, of het nu de roomse trend was of de jansenistische, streefde naar een clerus van onberispelijk niveau. De registers van de Mechelse officialiteit bewijzen dat zo iets vaak dode letter bleef. Sommige priesters maakten het trouwens nog bonter en minstens één, Petrus Tyrant, een tijdgenoot, moest het op de Grote Markt in Brussel met de dood bekopen.⁴

⁴ J. P. DUMOULIN & V. LAMBERT, *De passie van de kapelaan. Het losbandige leven van een priester-dief*. Leuven, 2003, 240 pp. – Zie bijvoorbeeld ook: C. HARLINE, *The Burdens of Sister Margaret. Private Lives in a Seventeenth-Century Convent*. New York etc., 1994, XX-359 pp. en de Nederlandse vertaling: C. HARLINE, *De verzoeken van Zuster Margriet. Het Vlaamse kloosterleven in de zeventiende eeuw*. Antwerpen, Baarn, 1997, 318 pp.

1.

Getuigenverklaringen afgelegd voor en opgetekend door notaris G. van Hameije in verband met de seksuele opdringerigheid van Jan Schuermans, pastoor te Ename, ten aanzien van Maijken de Ruddere, koemeid.

2 juni 1649

- a. *Oorspronkelijk(e) stuk(ken) niet voorhanden.*
- b. Authentiek verklaarde kopie: Mechelen, Aartsbisshoppelijk Archief, *Benedictijnenabdijen, Ename*, 344.
[Los blad, de 4 badzijden beschreven, met watermerk]
[In de marge als titel, andere hand] De actibus impudicis.
- A. **UITGAVE:** L. Milis, *De indiscrete charme van Jan Schuermans, pastoor van Ename (1645-1655)*. Antwerpen, Baarn, 1694, pp. 133-138.

Copije

Maijken de Riddere, weduwe Jan de Poortere, audt XXXVIII jaren, verclaert ten versoucke van mijn eerw. heere den Proost der Abdiye van Eename warachtigh te zijne, dat zij inde voors. Abdiye ghewoent heeft als coeymaerte den tijt van dertien maenden, gheeiint lesten Aprilis lestleden. Ende ontrent de zes weken naer dat zij in dienste was ghecommen, verclaert gheroupen gheweest te sijne om te commen maecken het bedde van heer Jan Schuermans, Pasteur van Eename, alsdoen zijne woonijnghe hebbende int quaertier van de Ontfangerije, twelcke zij weigherde te doene, segghende dat zij verstaen hadde dat hij te oolick was om bij hem alleen te gaene, ende zij, deposante, gaende naer de Proostdiye om te sluyten het hinnenecot, gheen achterdijncken meer hebbende van den voorn. Pastor, is zij, deposante, wederghekeert ende denzelven Pastor haer wederom roupende, binnen de Ontfangherije is ghegaen vraghende wat hem beliefde ende hij, toesluitende de deure, heeft haer begonst te trecken ende reken, jae debvoir doen om haer oneerlijck te gheraecken t' welcke zij met ghewelde ende met dreeghementen dat zij het zelve aen mijn heere den Prelaet saude segghen heeft belet, niet en is ghesiet, ende is uutghelooopen. Ghelijck zij oock verclaert waer te zijne, dat drij soo vier maenden daernaer, zij wesende des nachts in haere ruste ende slaep, ande deure van haere camer is commen cloppen den voorn. heere Pastor, segghende dat zij hem zoude gheven lucht, dat hij moeste gaen rijsen. Daerop d'attestante zijde ghien lucht te hebben. Als wanneer hij vraeghde ofte zij ghien vonck en hadde, daerop sij seijde dat jae, ende meijnende dat dach was, is opgestaen om hem zijn kersse te ontsteken ende open ghedaen hebbende haere deure, vraeghde naer sijne kersse, den welcken binnen ghelaeten zijnde en heeft ghiene kersse ghegeven. Dan begonst (zoo sij verclaert) naer haer ende aen haer te trecken, gabbelen ende tasten, in zulcker voughen dat sij niet alleene ghenootsaect was hem af te weeren, maer oock te roupen, niet ieghenstaende al welcken hij continueerde in zijn quaet voornemen, wel den tijt van een quartier huers totter tijt zij zijde dat sij dezelve overwillicheden [v^o] ende ghewelt te kennen zoude gheven aen mijn Eerw(erdighe)n Hccrc den Prelaet. Alsdoen hij hem simuleerde ende vertrack uuijten huijse, voughende daer bij noch, dat zij haere deure open ghedaen hebbende, den voorn. Pastor ieghens haer zijde 'het en is niet om uut te rijden dat ick u opcloppe maer om bij u te sijne, want ten is maer middernacht,' ghelijck sij oock verclaert dat twee daeghen daernaer, hij, Pastor, eerst commende daer

zij was inde ceucken hem alle tghone voors(creven) met groote stautigheijt heeft verweten ende met clare woorden te kennen ghegeven dat hij in sulcker voughen haer hadde ghemeijnt te bedrieghen, daer present waeren Franchois Gheestelijck ende Jaacquemijne de Clercq. Daerop den zelven Pastor seijde alleene ten diversche stonden dat sij saude swijghen, ende in plaetse van dien seght de deposante gheseijt t'hebben 'hadde begheert dat ick swijghe en hadde niet moeten comen op mijn camer', finierende daermede dese haere depositie. Heeft die naer voorlesijnghe ond(erteken)t .Ilen. Junii 1649. Onder stont 't'mercq Maeijken de Riddere' met seker mercq^(a) ende 'G. Hammeye not(ariu)s' met seker paraphe.

Andere Copije relatief op de voorgaende

Joos de Weert, f(iiliu)s Jans, audt XXX jaeren, heeft ten versoucke van mijnheere den Proost der Abdije van Eename verclaert wel te weten, dat gheleden ontrent de acht, neghen, soo thien maenden onbegrepen, hij des nachts, sijnde ghebleven in het werckhuijs om te maecken eenich haestich werck, ghehoort heeft cloppen aende deure van [den] huijse van Maeijken de Riddere, alsdan coymaerte inde zelve Abdije, ende t'zelve eenighen tijt gheduert hebbende, heeft open ghedaen sijne veijnstere ende alsdan ghesien dat den heere Pastor van Eename was aldaer cloppende, vraghende aen haer om te ontsteken zijne kersse ende ten lesten het voors. Maeijken, open doende de deure, verclaert ghesien t'hebben, dat den zelven Pastor inde eene handt hebbende sijne mannelickheijt, mette ander ghepackt heeft t'voors. Maijken, haer kussende ende soo hem dochte haere handt willende vrijnghen aen de zijne daer in hij hadde sijne mannelickheijt, de welcke Maeijken met onweerdichheijt daernaer mette hant was smijtende, ende hem stuerlick toesprekende met diversche dreeghementen, sulcx dat hij, Pastor, van schaemte moeste vertrecken. Ende eenighe daghen daernaer hij, deposant, het zelve Maijken beschimpende met t'gone [r^o] voors(eij)t, zijde datter niet misdaen en was, maer wel dat hij, Pastor, daertoc haer hadde ghepoocht te bringhen ende soo op de zelve schimperie zij den voorn. Pastor hadde gheroupen, verclaert hij, deposant, an den Pastor t'gone voors(eij)t oock stautelijck aenghesijt te hebben. Dat meer is, dat hij al tghone voors(eij)t hadde ghesien. Alsdan den voorn. Pastor t'ghone voren gheseijt bekennde, seijde dese ofte ghelijcke worden: 'Wel Joos, ick en hebbe u noijnt gheeffronteert, noch op den preeckstoel noch elders, soo oock ghij moet mij beloven dat ghij datter ghepasseert is tusschen tvoors. Maijken ende mij niet en zult verhaelen, maer t'zelve swijghen.' Toirconden heeft dese naer lecture ond(erteken)t 2 Junii 1649. Onder stont 't'merck Joos de Weert' met zeker mercq ende 'G. Hammeije not(ariu)s' met seker paraphe, 'p(rese)nt in t'eecken'en'^(b).

Andere Copije oock relatief op de twee voorgaende

Jacquemijne de Clercq, schotel wasschersse, ende Fran(choi)s Gheestelinc f(iiliu)s Joos, cock inde Abdije van Eename, hebben verclaert waer te sijne, ende goeden memorie t'hebben dat leden acht neghen soo thien maenden, den precijssen tijt vergheten hebbende, ghehoort ende ghesien hebben, sijnde inde cueken met Maijken de Riddere, alsdoen coijmaerte, dat inde zelve ceucken is ghecommen (zijnde naer noene) den Pastor van Eename, anden welcken tvoors(ei)t Maeijken dadelicken anghijck, ende hem met stuere ende spijteghe worden vraeghe ofte

^(a) Met seker mercq] *boven de lijn.* — ^(b) *Sic.*

hij hem niet en schaemde des nachts soo te commen cloppen ende sulcke vielterie bedrijven. 'Ick soude u op u backhuijs smijten, ghij die een ander behoort te scholieren,' met noch vele ander hooghe, spijteghe worden, sonder dat den selven Pastor ijert anders seijde dan 'swijght swijght,' vertreckende soo stillekens uut de ceucken. Ende midts hier van is versocht attestatie, hebben dese ond(erteken)t .Ilen. Junij 1649. Onder stont 't'mercq Jaacquemyne de Clercq' met zeker mercq, ende daer onder 't'mercq Franchois Gheestelijnc' met zeker merckt^(a), ende 'G. Hammeije not(ariu)s' met zeker paraphe.

Andere Copije

Janneken Blondel, f(ili)a Stevens, audt XXII jaeren, jounge dochter, wonende met Betken Noterman, heeft ten versoucke van Mijneheere den Proost der Abdije van Eename verclaert waerachtich te sijne, dat inde maent meije van den jaere 1648, sonder den dach percijsel(ick) onthauden t'hebben, zij gecommen is binnen der voors. Abdije om te [v^o] haelen een canneken cleenbier, ende staende inde drefve, staende voor dezelve Abdije, heeft den Pastor van zel(ve) prochie, wesende in eene veijnster vande Ontfangherie jeghens haer, deposante, gheseijt als zij saude weder keeren, dat zij op zijne camer saude commen, ghelijck zij beloefde te doene, ende op de camer van den zel(ven) pastor ghecommen sijnde, hem vraghende wat sijne belofte was, seght ende deposeert dat den voorn. pastor haer sijde, dat hij haer gheroupen hadde om met hem te cauten ende soo sij, deposante, seijde dat zij niet en was om met hem te cauten, verclaert dat den zelven Pastor greep haeren vurschoot daerdoore zij achterdijncken krijghende, heeft haer ghehauden aen de deure van de Camer opdat die niet en saude ghesloten worden, ende hij, pastor, pooghende de voors. deure te sluijten, oock de deposante binnen te krijghen, daertoe hij debvoir was doende met trecken ende reken, sij, deposante, luidje begonst te spreken, sulcke dat den Pastor jeghens haer seijde: 'en spreeckt soo luidje niet,' twelcke sij, deposante, niet en begheerde te doen, ende soo jeghens ellecanderen treckende, ende dat den Pastor bij drancke was, is uut zijne handen ende camer gheraeckt, twelcke sij verclaert aen haere meesteresse, zijnde alsdan de huysvrauwe Pieter de Brabantere gheclaecht t'hebben, met belofte dese te reiteren vermaent zijnde. Toircon(den) heeft dese naer voorlesijnghe ond(erteken)t .Ilen. Junij 1649, ghelijck sij oock verclaert t'zelve daernaer gheclaecht t'hebben aen Betken Noterman bij de welcke sij alsnu is woonende. Toircon(den) onder stont 't'mercq Janneken Blondel' met een cruijsken, ende 'G. Hammeije not(ariu)s mij p(rese)nt' met zeker paraphe.

Andere Copije

Philips de Doncker, f(iliu)s Joris, audt XXIIIJ jaeren. heeft ten versoucke van mijn heere den Proost, lasthebbende vanden Convente der Abdije van Eename, verclaert waerachtich te wesen, dat in het leste van den vastenen lestleden, sonder onthauden t' hebben den sekeren dach, hij, attestant, ghesien heeft dat den heere Pastor der Prochiekercke van Eename ontrent den avent heeft tot aen het veer van de Schelde gheaccompaigneert Marie Hughe. Ende deselve int schip gaende, heeft haeren rock op ghenomen (apparent soo hem, deposant, dochte) om dien aen het schip niet vuil te maecken, midts het was reghenachtich weder, ende den voorn. pastor sijnde eerst in het schip gegaen, heeft aen de zelve Marie de handt gegeven

^(a) Sic.

ende, zij int schip ghecommen zijnde, heeft ghesien dat den Pastor haere rockx opgenomen, ende die gheheven heeft tot op haere schouderen, alsdoen de selve Marie is nedergeseten op de kiste van den visch, ende den voorn. Pastor nevens haere sijde, zijn soo tsamen over de Schelde ghevaren, ghevende voor redene van sijne wetenschap t'zelve soo publijquelyck ende claerlick ghesien te hebben, van op de Proostdij der voors. Abdijs van Eename. Met belofte dese voor Jughe te repeteren, vermaent sijnde. Toirconde dese naer voorlesijnghe ondertekent Ilen Junij 1649. Onder stont 'dit is het mercq Philips de Doncker' met een merck ende daer onder 'mij p(rese)nt in het teecken G. Hammeij not(ariu)s' met zeker paraphe.

2.

Lijst van negen aantijgingen van seksueel wangedrag aan het adres van Jan Schuermans, pastoor te Ename [opgesteld door de Officiaal van Brugge.]

[eind mei-begin juni 1649]

- a. Oorspronkelijk stuk of kopie (?): Mechelen, Aartsbisschoppelijk Archief, *Benediktijnenabdijen, Ename*, 344.
[Los blad van 2 bladzijden, beschreven aan de recto-zijde, geen watermerk]
- A. L. Milis, *De indiscrete charme van Jan Schuermans, pastoor van Ename (1645-1655)*. Antwerpen, Baarn, 1694, pp. 138-139.
- B. L. Milis, *Le charme indiscret de Jan Schuermans curé flamand du XVIIe siècle*. Villeneuve d'Ascq, 2003, pp. 183-184. (Coll. Histoire. Documents et témoignages.)

1 Quod Pastor Eenamensis suspecte fuerit conversatus in Dudzeele pago juxta Brugas cum Maria Huyghe.

2 Quod ista Maria habeat effigiem dicti Pastoris ad pedem lecti sui depictam in habitu cardinalitio et petat ab aliis 'Is dat niet een schoon backhuys?'

3 Quod istic simul iverint per plateas iunctis manibus, omnibus videntibus, etiam pergendo ad templum. Quod soli huc illuc perrexerint, videlicet in Liswege ad aedes Martini de Vos, et Brugas, et soli inde fuerint reversi; fuerintque visi diu consedere in campo; quodque simul iverint ad mare in Blanckenberghe et inde reverti fuerint ebrii.

4 Quod ob ista scandala recusata fuerit celebratio missae eidem Pastori Eenamensi in ecclesia de Dudzeele.

5 Creditur dictus Pastor Eenamensis sustentari a predicta Maria, quam subinde adhuc invisit in Dudzeele; et id notatur ab iis qui Brugis excubias agunt ad portam Dammensem, signanter a portario.

6 Rumor est quod hic Pastor, Maria et Christophorus de Bruyne, habitans in Dudzeele, simul nudi saltaverint.

7 Quod ista Maria sit tota carnalis, et viros excitet ad turpia, petendo oscula, et tibias nudas ostendendo, et de albedine suae carnis gloriando et quod habeatur meretrix, et habita fuerit praegnans.

8 Dictum fuit quod proclamationes Slusis essent factae pro dictis Pastore et Maria, ad effectum matrimonii inter eos contrahendi.

9 Dormit Maria in eadem culina in qua dormit dictus Christophorus cum sua uxore. Et quando itura est cubitum, exuit se suis vestibus, et exuta ambulat per culinam, unde uxor Christophori magnopere affligitur semelque una nocte recessit eapropter ab ædibus mariti sui.

De his articulis possunt testificari D(ominus) Pastor capellanie^(a) et custos in Dudzele, necnon uxor predicti Christophori, præterquam quod de septimo testari posset quædam ancilla habitans in Westcapelle cum sua matre vidua. Portarius portæ Dammensis Brugis.

SAMENVATTING. – In dit artikel worden enkele getuigenverklaringen uitgegeven die afgenomen werden van vrouwen betrokken in een seksueel schandaal in 1648. Naar aanleiding van de afkondiging van de Vrede van Münster had pastoor Jan Schuermans van Ename (bij Oudenaarde) een meisje verleid dat zwanger werd en een kind baarde. Het bleek dat hij nog andere vrouwen lastig had gevallen. Het schandaal leidde tot een proces dat voor de officialiteit van het aartsbisdom Mechelen werd gevoerd. De veroordeling die volgde, zou Schuermans levenslang blijven achtervolgen.

RÉSUMÉ. – Dans cet article, l'auteur édite les témoignages de quelques femmes impliquées dans un scandale sexuel en 1648. Lors des fêtes organisées à l'occasion du Traité de Munster, Jan Schuermans, le curé d'Ename (près d'Audenarde), séduit une jeune fille. Enceinte, elle donne la vie à un bambin. Une enquête révèle qu'il avait importuné d'autres femmes. Le scandale aboutit à un procès devant l'officialité de l'archevêché de Malines. La condamnation encourue devait poursuivre Schuermans pendant tout le reste de sa vie.

SUMMARY. – In this article, the author publishes the statements of a number of women involved in a sex scandal in 1648. During the celebrations organised for the Treaty of Munster, Jan Schuermans, the vicar of Ename (near Oudenaarde), seduced a girl who became pregnant and gave birth to a child. An inquiry revealed that he had harassed other women and the scandal led to a trial held at the ecclesiastical court of the archbishopric of Mechelen. The conviction haunted Schuermans for the rest of his life.

^(a) *Boven de lijn.*